

Bemærkninger tillade mig at anbefale Lovforslaget, idet jeg dog skal sige, at jeg tror, at man i Loven maa træffe saa mange Restriktioner og Bestemmelser som muligt, gaaende ud paa at samle Havelodderne og Husene, thi man maa huske paa, at hvis denne Lov udføres saaledes, at den Havelod, Landarbejderne saa, vælges paa de for Ejerne mest bekvemme Steder, vil det vistnok altid blive i Udmærkerne. Hvis Følgen bliver den, at de saa 1 à 2 Stæpper Land liggende flere hundrede Alen fra deres Huse og med en Smule Staalraadshegn om, tror jeg, at det vil blive et meget tvivlsomt Gode, thi det vil være meget tvivlsomt, om den, som man tænker at stasse en Vistfortjeneste ved denne Lov, Hustruene, vil kunne forlade sine smaa Børn i Hjemmet og begive sig ud til Lodden; efter Landbosforhold tror jeg ikke, at det er muligt. Dertil kommer, at jeg tror, at man i denne Lov maa optage Bestemmelser, som aabne Kommunerne Udgang til eller rettere paalægge dem Forpligtelse til under visse Omstændigheder at hyde Laan til Opførelse af Bygninger paa disse Lodder for de vedkommende Familier, thi gør man ikke det, er det muligt, at der er adskilligt i det, som det ærede Medlem for Vejle Amts 2den Valgfreds (Berg) fremhævede, at man giver Herremanden, som har en Mand boende i sit Hus, der har Have hos Kommunen, mere Magt over den fattige Mand, end han har i Forvejen, idet han ved at sætte ham ud af Huset samtidig kan berøve ham Haven eller gøre ham det umuligt at beholde den. Jeg vil altsaa henstille, om dette Lov sig forene med Loven uden at hindre dens Gennemførelse. Der er en anden Ting, som ikke staar ganske klart for mig; det er en ren formel Bemærkning, jeg skal gøre i den Henseende. § 5 nævnes under Nr. 4 Præstegaardsjorder som Jorder, der blive at foretrække, men der er udeladt noget, som ogsaa stod i Loven af 4de Juli 1850, og som vistnok der, saa vidt jeg veed, er ligestillet med Præstegaardsjorder, nemlig Stamhuse og Fideikommissjer. Jeg veed nu ikke, om det er Meningen dermed, at man vil skaae disse Jorder. Det er muligt, at man ikke vil det, men naar det ikke er Meningen, vil jeg henstille, at man medoptager dem i Loven. Endelig vil jeg henlede Opmærksomheden paa, at der i Loven af 1850 er Tale om andre Autoriteters Samtykke til Afstaaelse af de her ommeldte Lodder. Jeg veed ikke, om det er Meningen, at det skal falde bort i dette Lovforslag; i alt Fald vil det da være rigtigt, at det udtrykkelig udtales. Dette er formelle Spørgsmaal, som jeg antager,

man meget let kan blive enig om i det eventuelle Udvalg. Med disse Bemærkninger, særlig for saa vidt de angaa Anvisning for Sogneraadene med Hensyn til betalt Medhjælp til Arbejdet og en Gennemførelse af Loven, saaledes at Huse og Lodder komme til at ligge sammen, vil jeg tillade mig at udtale gode Ønsker for dette Lovforslag under dets videre Gang.

Nielsen Grøn: Den sidste ærede Taler har rigtignok taget mig Brødet af Munden, og jeg kunde derfor godt tie, men da jeg ellers ikke er meget slem til at tale, vil jeg dog gøre nogle Bemærkninger, navnlig i Anledning af en Udtalelse af det ærede Medlem for Maribo Amts 2den Valgfreds (L. Larsen), som jeg ikke kan være med til at tiltræde. Jeg tror rigtignok ikke, at det ærede Medlem sender en Smule til Højstolerne. Han har vist ikke selv været der; saa vilde han umulig kunde være kommet med saadan en Udtalelse, som han kom med. Han sagde nemlig, det var en Kendsgerning, at mange af vore Gaardmandsønner, naar de have været paa Højstole og vare komne hjem igen, begyndte at leve paa en anden Maade, og saa blev det for snævert for dem at være sammen med Husmændene. Jeg har personlig selv opdaget det modsatte, ja, jeg kan sige selv oplevet det modsatte. Jeg var 18 Aar gammel, da jeg som Gaardmandsøn kom paa Højstole, og jeg tilstaar, at vi havde været vante til at se en Smule ned paa Husmandsønnerne og mente, vi vare bedre end dem; det er maaste vor Ulykke den Dag i Dag og ikke mindst de sjællandske Bønder, især dem inde ved Kjøbenhavn, at de have sat dem selv paa den høje Hest. Men netop paa Højstolen lærte jeg at respektere Menneker, og har jeg faaet et demokratisk Grundlag — som jeg haaber, jeg har — har jeg faaet det paa Højstolen ved at se, at vi Gaardmandsønner saa udmærket godt kunne arbejde sammen med Husmandsønnerne, saa det er ikke sandt, hvad det ærede Medlem sagde, at Husmanden ikke har lært at tænke, tværtimod, Husmandsønnerne ere maaste, naar det skal være, mere begavede end Gaardmandsønnerne, for de ere ikke saa forvante og ere vante til at komme mere ud blandt Folk end Gaardmandsønnerne. Jeg er selv Gaardmand og Gaardmandsøn, saa jeg har vel Lov til at sige dette uden at blive beskyldt for Klassehad. Altsaa, er det slet med en enkelt, saa har han ingen Gavn haft af at være paa Højstole, thi, som man siger for et gammelt Ordovre i Jylland: Man kan sende en Stud til Hamborg og saa en